

WIELKOPOLSKI KONWENT DYREKTORÓW PCPR I MOPR

Poznań; 27.02.2024 r.

Szanowna Pani,

Agnieszka Dziemianowicz – Bąk

Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Stanowisko Wielkopolskiego Konwentu Dyrektorów PCPR i MOPR

Wielkopolski konwent dyrektorów PCPR i MOPR na posiedzeniu w 2023r obradował m.in. nad: I. problemem braku miejsc w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej w stosunku do istniejących oraz systematycznie zwiększających się potrzeb w tym zakresie.

Funkcjonujące zawodowe i niezawodowe rodziny zastępcze często są przepelnione, mimo kierowanego dla nich wsparcia w postaci rodzin pomocowych czy pomocy przy sprawowaniu opieki. Rodziny zastępcze funkcjonują na granicy wypalenia zawodowego, gdyż są przeciążone pracą ze względu na dużą liczbę wspieranых dzieci, wymagających z powodu znacznych deficytów wychowawczych czy zdrowotnych wszechstronnego stałego wsparcia.

Ponadto dzieci umieszczane w trybie interwencyjnym zabezpieczającym na czas toczącego się postępowania, bardzo długo - nawet 2-3 lata - oczekują na uregulowanie sytuacji prawnej przez sąd, co powoduje blokowanie miejsc w zawodowych rodzinach zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego.

Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie i Miejskie Ośrodki Pomocy Rodzinie, mimo usilnej i wieloobszarowej promocji rodzicielstwa zastępczego, borykają się z problemem braku nowych kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych.

Sytuacja ta dotyczy również instytucjonalnej pieczy zastępczej, w której nie ma wolnych miejsc, w wielu placówkach opiekuńczo – wychowawczych przebywa więcej niż 14 dzieci. Jednocześnie wiele dzieci oczekuje w środowisku (często toksycznym i zagrażającym) na możliwość realizacji postanowień sądowych o umieszczeniu dzieci pieczy zastępczej (dzieci oczekują nawet do 16 miesięcy).

WIELKOPOLSKI KONWENT DYREKTORÓW PCPR I MOPR

Jedną z przyczyn jest funkcjonujący w niewystarczającym stopniu, wskazany w art. 8 - 31 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, system wspierania rodziny. W ocenie członków konwentu, skuteczność pracy z rodziną z problemami na szczeblu gminnym jest niewielka lub nie ma jej wcale. Asystentów rodzinnych w ośrodkach pomocy społecznej jest za mało, są często zatrudniani na umowy zlecenia w formie dodatkowego zatrudnienia np. po godzinach pracy w szkole (co objawia się niską skutecznością wsparcia, małym zaangażowaniem w pracę, niewystarczającym przygotowaniem merytorycznym do pracy ze środowiskiem rodzinnym, w rezultacie efektywność ich pracy jest znikoma). Gminy w ogromnej większości nie zatrudniają w ośrodkach pomocy społecznej psychologów, psychoterapeutów, terapeutów czy pedagogów, czyli specjalistów koniecznych w kompleksowym niesieniu pomocy i wsparcia rodzinom w sytuacjach kryzysowych.

By zdecydowanie przeciwdziałać obecnej zapaści systemu pieczy zastępczej proponujemy rozważenie poniższych działań:

Uruchomienie realnego systemu wsparcia rodziny na poziomie samorządów gminnych. W ocenie członków konwentu, skuteczność pracy z rodziną z problemami na szczeblu gminnym jest niewielka lub nie ma jej wcale. Asystentów rodzinnych w ośrodkach pomocy społecznej jest za mało, a jeżeli są efektywność ich pracy jest znikoma; Gminy w ogromnej większości nie zatrudniają w ośrodkach pomocy społecznej psychologów, psychoterapeutów, terapeutów czy pedagogów. Niezbędnym jest zatem, aby gmina wzmocniła profilaktykę i pracę z rodziną. Krokami w tym kierunku mogą być:

- 1) prawne wskazanie wymogu zatrudnienia w ośrodkach pomocy społecznej specjalistów pracy z problemami w rodzinie: psychologów, psychoterapeutów, terapeutów czy pedagogów;
- 2) uruchomienie systemu profilaktycznego wsparcia rodziny w sytuacjach podejrzewania trudności rodzinnych;
- 3) uruchomienie stałej współpracy systemu oświatowego z systemem wsparcia rodziny, gdyż trudności edukacyjne, wychowawcze i rozwojowe dzieci są bardzo często wskaźnikiem pojawiających się dysfunkcji lub kryzysów środowiska rodzinnego;
- 4) wprowadzenie odpłatności gmin za pobyt dzieci w pieczy zastępczej w wysokości 100 % kosztów (tak jak w przypadku osób umieszczanych w domach pomocy społecznej),

WIELKOPOLSKI KONWENT DYREKTORÓW PCPR I MOPR

co winno spowodować uaktywnienie samorządów gminnych w obszarze wsparcia rodziny przeżywającej trudności w sprawowaniu funkcji opiekuńczo – wychowawczej a w rezultacie efektywność tej pracy będzie znajdowała uzewnętrznienie w powrocie dziecka do swojej rodziny;

5) zmiany w obecnie przyjętym procesie deinstytucjonalizacji, np.:

- odejście od trendu likwidacji placówek opiekuńczo-wychowawczych czy braku zgód na nowe placówki – to placówki opiekuńczo-wychowawcze w sytuacji zapaści systemu pieczy zastępczej są często ratunkiem dla dzieci umieszczanych w bezpiecznym miejscu poza własną rodziną biologiczną;
- zauważenie, że system rodzinnej pieczy zastępczej nie jest w stanie samodzielnie udźwignąć problemu zapewnienia miejsc w pieczy zastępczej i że część dzieci nie znajdzie właściwej pomocy w rodzinach zastępczych, często mniej profesjonalnych niż specjaliści w placówkach, o czym świadczy fakt, że od co najmniej 4 lat w ogólnej liczbie dzieci umieszczanych w instytucjonalnej pieczy zastępczej, co najmniej 25 % stanowią dzieci trafiające z rodzinnej pieczy zastępczej. I w systemie instytucjonalnej pieczy zastępczej większość tych dzieci zaczyna funkcjonować w miarę bezpiecznie.

II. Kolejnym ważnym podjętym przez konwent problemem jest realizacja art. 191 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, dotyczącego zawierania porozumień między powiatami w sprawie ponoszenia wydatków na opiekę i wychowanie dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej a dokładnie o brak racjonalnego, ujednoliczonego katalogu kosztów objęcia rodzin zastępczych opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, co doprowadza do konfliktów kompetencyjnych w sytuacji gdy każdy powiat indywidualnie podchodzi do składowych tychże kosztów.

Kolejne konflikty kompetencyjne występują w sytuacjach obciążania gmin za w/w koszty umieszczonych dzieci, zgodnie z opinią Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej pismo (nie datowane) Nr: BPD-V.55.15.88.2023.ES „ *gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej powinna partycypować w kosztach objęcia rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.*” Jednakże kolejne gminy odmawiają zwrotu tych

WIELKOPOLSKI KONWENT DYREKTORÓW PCPR I MOPR

kosztów, powołując się na interpretacje Regionalnych Izb Obrachunkowych, które w swoich opiniach wyrażają stanowisko, iż koszty objęcia rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej w ogóle nie obciążają gminy oraz że gmina nie ma obowiązku jakiegokolwiek partycypowania w ponoszonych przez powiat wydatkach/kosztach objęcia rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Wynika to z nieprecyzyjnego zapisu ustawowego. Wywołało to wiele sporów między samorządami i, w efekcie tych sporów, zostały skierowane do sądów wnioski przeciwko drugiemu samorządowi. Dla pełnego obrazu pierwsze rozstrzygnięcia sądów (lubuskie i wielkopolskie) wskazują na obowiązek partycypowania gmin w kosztach koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.

W związku z powyższym proponujemy podjęcie działań w kierunku:

- 1) jednoznacznego uregulowania prawnego zakresu kosztów objęcia rodzin zastępczych opieką koordynatora;
- 2) jednoznacznego uregulowania prawnego obowiązku partycypowania gmin w kosztach objęcia rodzin zastępczych opieką koordynatora.